

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMĂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

Trecut în registrul special dela Tribunalul
Cluj, Secția III, sub Nr. 111-1938.

„Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate folosesc; toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc.

Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare ale altuia.“

1 Corinteni 10, 23-24.

TESTAMENTUL EPISCOPULUI N. IVAN

Din trecutul sbuciumat al bisericii noastre strămoșești s'au păstrat o sumă de testamente frumoase, ca tot atâtea dovezi grăitoare din partea unor conducători duhovnicești sau credincioși mireni, cum au înțeles ei să-și închine întregă munca și agoniseala vieții, pentru promovarea scopurilor morale-educative ale bisericii, ca o jertfă neprihănită adusă la altarul credinței mântuitoare de neam și de țară.

Va fi de ajuns să amintim testamentul mitropolitului Varlaam al Moldovei din veacul al XVII-lea, ori pe al lui Antim Ivi-reanul din veacul următor, pe al lui Veniamin Costachi și Melchisedec sau pe al lui Andrei Șaguna și Nicolae Popea din veacul al XIX-lea. Ori, dintre ale mirenilor, pe al lui Emanoil Gojdu dela Oradea, sau pe al lui Emanoil Ungureanu dela Timișoara și Ioan Mihai dela Orăștie. Sufletul acestor neîntrecați Mecenați ai așezămintelor noastre culturale și religioase continuă să viețuiască în litera testamentelor scrise de ei, îndrumând posteritatea spre fapte similare de jertfelnicie, de altruism și de abnegație creștină.

Testamentele lor ar trebui publicate în multe zeci de mii de exemplare, spre a fi răspândite tineretului școlar, explicate de către profesori în lecțiunile lor și tălmăcite în predicile preoților prin biserici, să poată servi ca tot atâtea îndemnuri perpetue pentru fiii poporului nostru, să-și iubească biserica străbună, întocmai cum o iubiră acești generoși Mecenați, și să nu scape nici un prilej de a face dovada spiritului de sacrificiu pentru promovarea acțiunilor ei morale și culturale.

Când va vedea lumina tiparului o astfel de publicațiune foarte de trebuință din mai multe pricini, din cuprinsul ei nu va putea lipsi nici testamentul adormitului în Domnul, Episcop Nicolae Ivan dela Cluj, care a ținut să dea prin ulti-

mile dispozițiuni, cum a dat și prin alte fapte ale întregii lui activități arhieresti, dovadă convingătoare despre înflăcărata iubire pentru preoțimea și poporul dreptcredincios de sub păstorirea lui binecuvântată.

Cu toate că avea și el frați, nepoți și strănepoți, cum se întâmplă să aibă oricare dintre muritori, prin testament și-a încredințat averea întreagă Eparhiei Clujului ca să poată beneficia de veniturile ei anuale această Eparhie, spre a-și promova scopurile de cultură și educație religioasă prin mai multe mijloace decât a avut până acum la îndemână.

Iată acum și motivarea sufletească a acestor dispozițiuni cum a înțeles el însuș să o dea în ultimele clipe ale vieții sale pământești: „După ce m'am învrednicit a-mi sluji Biserica și Neamul potrivit cu voința lui Dumnezeu până la vârsta de 80 de ani și mai bine în diferite slujbe, începând cu cea de învățător la școala ortodoxă-română din Săliște și încheind cu cea de Episcop la reinviata ctitorie a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, simțind că puterile trupesti mi-se impuținează din zi în zi și sfârșitul vieții pământești mi-se apropie, țin să-mi îndeplinesc în cea mai limpede conștiință, datoria de arhieru arătând, în cuprinsul acestui testament, care este voința mea cea din urmă, care sunt dispozițiunile de trebuință a se lua din partea conducerii eparhiale pentru cazul morții mele și cum aş dori, ca și după ce îmi vor fi așezate rămășițele trupesti la locul odihnei de veci, să pot rămânea sufletește împreună cu turma ce mi-a fost încredințată spre păstorie și pentru a cărei propășire am luptat fără încetare în fiecare clipă a strădaniilor mele arhieresti, din straja dimineții până în noapte“...

Averea episcopului Nicolae Ivan a fost relativ modestă, nefiind el obicinuit să alerge după

așa numite „venituri stolare“, nici să încaseze taxe dela sfințiri de biserici sau de preoți. Înțelegea însă, că trebuie să reprezinte biserica dominantă în cel mai dificil centru al României întregite, cu toată demnitatea unui principe bisericesc! Și pentru a-și împlini nenumăratele obligații bănești împreunate cu demnitatea sa ierarhică, nu cruța banul, ferindu-se totdeauna a luneca spre patima avariției, condamabilă la ori care muritor, cu atât mai mult la înaltele fețe bisericesti.

Dar nu după suma bănească va fi judecată acum și în viitor frumoasa fundațiune a acestui mare ierarh dela Cluj, ci după gândul creștinesc din care a isvorât și după dorința fierbinte a octogenarului ctitor de a rămânea sufletește împreună cu turma și după ce au fost coborâte rămășițele lui trupesti în taina mormântului.

Această ultimă dorință a ierarhului luptător și jertfelnic, au executorii testamentari, împreună cu toți membrii consiliului eparhial, datorii să privegheze neîntrerupt, ca să poată fi dusă la îndeplinire în cele mai mulțumitoare condițiuni.

I. Lupaș.

Serbarea zilei de 24 Ianuarie la Cluj.

Ziua de 24 a fost sărbătorită prin un Te-Deum oficiat de însuși P. S. Sa Episcopul Nicolae la Catedrală, asistat fiind de consilierii eparhiali: Dr. Vasile Sava, Laur. Curea și Ion Goron, Rectorul Acad. teologice Dr. L. G. Munteanu, protopopii Sorin Furdui dela Câmpeni și Dumitru Coșeriu, confesorul garnizoanei Cluj și diaconii Anatolie Scurtu și Sever Suci. La serviciu au luat parte toți reprezentanții autorităților, a societăților și corpul ofițeresc în frunte cu d-l general Cristea Vasilescu.

Seara a fost serată de convenire la Cercul militar, menită să strângă rândurile Românilor din Cluj prin o înfrățire și colaborare armonică.

EVANGHELIA

Luca 18, 10-14.

In economia duhovnicească, statornicia de Biserica pentru mântuirea sufletelor, cu Dumineca Vameșului și a Fariseului începe un drum nou, care duce până sus, în vârful Golgotei, la picioarele crucii, pe care s'a răstignit Cel ce n-a fost nici odată vădit de vre-un păcat.

Intrarea pe acest drum îmbiat de Biserica — la sfârșitul căruia ne așteaptă învierea la o viață nouă sub raport moral și perspectiva vieții vecinice în deplinătatea desăvârșirii — e păzit de figura unui vameș și a unui fariseu. Ne sunt înfățișați în cea mai omenească, în cea mai trebuitoare atitudine: adânciți în rugăciune. Rugăciunea e cea dintâiu condiție a vieții sufletești, hrana cea de toate zilele a sufletului.

Prin cele spuse în Evanghelie, grija delicată a Mântuitorului vrea să ne arate, în ce mare măsură poate fi otrăvită de diavol această hrană sufletească. Și fariseul se ruga; dar rugăciunea lui inspirată de mândrie diavolească deschidea și mai groaznică prăpastie între om și viața bineplăcută lui Dumnezeu. Satana îi întinse cea mai primejdioasă, cea mai greu de recunoscut dintre cursele lui. Il lăsa să se roage, il lăsa să postească, il punea să dea zeciuială, dar prin aceste fapte ale evlaviei, îi adâncea în somn greu ceeace nu trebuie să doarmă nici o clipă — conștiința — și îl făcea astfel unealtă a răului, asupritorul văduvelor, dijmătorul averilor celor orfoni, peatră de poticneală a celor cu suflet cinstit.

Osândind atitudinea sufletească a fariseului nu trebuie să osândim faptele, pentru cari își atribue merite. Prin această osândire putem cădea în altă cursă diavolească. E trebuitoare și rugăciunea și postul și zeciuiala și toate cele prescrise de Lege pentru exteriorizarea credinței noastre.

Dar la temelia lor și la temelia tuturor faptelor noastre trebuie să stea conștiința de păcătoșenie, conștiința insuficienței morale a vameșului. Fără aceasta nu este luptă sufletească, nu este îndreptare, nu este cucerire de ordin moral.

Pocăința vameșului e vama pe care trebuie să o dăm la intrarea în împărăția lui Dumnezeu.

I. G.

PERSPECTIVA INTERIOARĂ

„Fericit este omul care a aflat înțelepciunea și muritorul care știe priceperea.”
(Pilde X, 8).

În fața nenumăratelor probleme cari i se pun omului în viața de toate zilele, prins într'atâtea cercuri cari îi răpesc activitatea, *gândurile sale* sunt atrase și îndreptate neașteptat spre exterior, spre preocupările din afară. Activitatea zilnică a ajuns astăzi în cea mai mare parte o alergare și o aprigă luptă pentru realizări de natură exterioară sufletului. Greutățile de existență și ciocnirile neînclăturabile dintre interese se accentuează și intensifică progresiv preocupările zilnice cari fiind neîncetate spre aspectul material al vieții.

Dece nu am recunoaște că astăzi trebuesc făcute mari eforturi pentru a diminua această privire spre exterior, spre grijile zilnice, spre ceea ce e trecător în viață. Exemplele nobile cari pot prezenta în locul continuei înclinări spre viața care ne leagă de pământ, o frumoasă și bogată perspectivă interioară sufletească sunt tot mai rari.

Prin însăși felul cum înfățișează viața, aceste două perspective: (interioară și exterioară) impart oamenii în categorii. Perspectiva exterioară dându-ne în desfășurarea ei toată gama trăirilor lumești, reale pământești, cu toate nuanțele trecătoare, duc în mod necesar la categoria oamenilor cari nu prețuesc sufletul, cari nu au căutat poate niciodată să-l privească stând o clipă și întrebându-se despre misiunile lui. Aceștia sunt robii vieții lumești.

Perspectiva interioară în schimb, căutând să îmbrățișeze în cadrele orizonturilor spirituale ce se deschid în interiorul sufletului, *plinătatea unei vieți netrecătoare*, cu adânci rezonanțe de mulțumire și desfătare tainică, duce la categoria acelor oameni vizionari cari au lăsat în realitatea lumii

trecătoare, pecetea eternă a spiritualității lor. *Aceștia sunt oamenii aleși*, desrobiți de cătușele vieții pământești.

Stăm deci în fața a două categorii. Una aceea a oamenilor cu perspectivă exterioară, adânciți în preocupările zilnice trecătoare avându-și toată activitatea îndreptată spre interesele materiale; și a doua, aceea a oamenilor cu perspectivă interioară care se deschide în sufletele lor înșile, preocupați de idei înalte și de complexul unei lumi ce-și datorește existența cufundării și trăirii pe plan interior.

Trebuie să precizăm însă, că înainte de a face o împărțire categorică și de a accentua definitiv aceste două categorii de oameni, în ființa fiecărui om găsim ciocnirea continuă între cele două perspective, interioară și exterioară.

Numai după multă activitate rodnică, convingere și trăire intensă se ajunge la lămurirea atitudinii unui om, pentru a se putea încadra într'una din categoriile amintite.

Am enunțat ideea acestor două perspective, pentru a putea să ne ocupăm mai de aproape în rândurile cari urmează de marile foloase ale perspectivei interioare. Indreptarea preocupărilor spre suflet, spre tainele lui adânci, duce la interiorizare și la posibilitatea spiritualizării. Transpunerea trăirii de pe planul exterior, pe cel interior (fără a renunța însă total la acțiunile exterioare necesare omenescului), pregătește sufletul pentru lucrări vii nebănuite în ceea ce privește rodnicia lor. Simplul fapt al renunțării la multe din preocupările zilnice exterioare, duc la nebănuita interiorizare a vieții și a gândurilor.

Furtună de gânduri nenumărate răscolesc sufletul căutând deslegarea multor probleme. Ele dărâmă o lume și încep clădirea unei alteia nouă.

Sbuciumul interior va lupta cu multă intensitate pentru orizonturi nebănuite. Rațiunea, sentimentul și acțiunea își asumă pe plan interior roluri pentru rezolvarea marilor probleme esențiale ale vieții.

În trăirea aceasta interioară de sbucium și neliniște apare cu timpul speranța unei tainice liniștiri prin însăși acțiunea binefăcătoare a unora din facultățile sufletești, *cari abia aici își destăinuie definitiv rolul. Peste furtuna gândurilor mereu întrebătoare, cari se urcă mereu, va coborî lumina credinței potolitoare până la care ideea s'a înălțat pălpând.*

Este foarte greu de schițat procesul vieții interioare a sufletului, în continua lui transpunere spre ceva tot mai superior, mai luminos. În perspectiva exterioară ai posibilitatea unei mărginiri. Dela un anumit loc, oricât ai vrea să te mai extinzi să cucerești și să stăpânești, cazii înfrânt de puterile tale fizice. Hotarul năzuințelor spre lume, spre câștig și spre biruința trecătoare și-a găsit un sfârșit.

Perspectiva interioară însă, atâta timp cât omul mai păstrează în existența lui ceva din materialitatea pământului, nu oferă nici un sfârșit, nici o mărginire. Ea este o continuă destăinuire. Tocmai în aceasta constă marea biruință, trăinicia, superioritatea și frumusețea unei trăiri interioare. Cu cât te adâncești mai mult în preocupările sufletești, orizonturile se tot largesc și când ai crede că privești s'a închis, apare în zări nebănuite, oceanul cel adânc de lumină nouă și de liniște, care niciodată nu se știe cât este de întins: *eternitatea.*

În perspectiva interioară apar puteri necunoscute cari înalță sufletul tot mai sus spre un văzduh spiritual, spre o împărăție nouă. Este împărăția cea de lumină unde puterile de sus, supranaturale, cu darurile harice, împletesc cununi eterne pentru sufletul astfel înălțat. Acesta

este singurul loc unde omenescul trece spre supranatural și unde se face comuniunea, imbinarea acestor puteri. *Adâncirea și cufundarea în Impărăția Divinului începe în orizonturile cele mai luminoase ale perspectivei interioare și ea este scopul ultim al spiritualizării.*

Renunțarea la perspectiva exterioară, îmbrățișarea perspectivei interioare și spiritualizarea, ne duc la cunoașterea *Adevărului suprem și la Esența vieții și a Vecinicii.* Trăirea în perspectiva interioară apare deci atât de îmbietoare. În realizarea acestei trăiri, adevărurile mari greu de priceput atâta timp cât omul e cuprins de lupta între cele două perspective (spre cer și spre pământ) sunt fluvii de viață tainică cari pătrund toată ființa sufletului:

„*Eu sunt calea, adevărul și viața.*” Cuvintele pe cari Vi le-am spus eu sunt *Duh și viață.* (Ioan VI. 63). *Lumina aceasta este adevărata lumină care a venit în lume să lumineze pe om.* (Ioan, I. 9).

Prin această transpunere și trăire, putem atât de ușor să înțelegem poezia de înțelepciune, de credință și de tainică frumusețe a vieții, ce tresar din fiecare imn al cântărilor bisericesti cari zugrăvesc viețile și sufletul sfinților.

Câtă bogăție de sfințenie, ce înțelegere supraomenească și ce poezie înaltă ne oferă imnele închinare sfântului Nicolae: cităm din Mineul lunii Decembrie, dela praznicul sfântului acest imn:

„*Al tainelor celor mai presus de minte învățător, slujitor celor sfinți și cerești fiind de Dumnezeu înțelept și Arhiceu credincios, iertare de greșale cere dela Mântuitorul nostru, de sfințenie arătătorule.* (Mineul lunii Decembrie. Ediția II-a a Sf. Sinod, 1909, pag. 86).

Cel care va putea prin spiritualizare — deși va fi exclusă o totală despărțire de pământ — să cuce-

deauna grădina Sa.” Împăratul a renunțat și a înălțat trei biserici în cinstea Maicii Domnului: 1. a Protatului din Careea; 2. o biserică pe locul pe care a pășit Maica Domnului când s'a urcat pe Sf. Munte; 3. o biserică zidită pe locul unde a pășit Maica Domnului când a plecat dela Sf. Munte. Bisericile acestea, au fost distruse de Împăratul Iulian Paravatul.

Tradițiile amintite mai sus, se găsesc la Th. Fallmerayer, K. Frearite, Porfiriu Vespenski, iar în românește le discută Dragomir Demetrescu, fost profesor de istorie bisericească la Universitatea din București, într'un articol publicat în *Biserica Ortodoxă Română* din 1915. Tot în acel articol, Dragomir Demetrescu discută dacă e posibil sau nu ca Împăratul Constantin să fi voit să-și aibă reședința la Muntele Athos. În cartea II a istoriei bisericești a lui Sozomen (tradusă în românește de Iosif Gheorghian fost Mitropolit al Angro-Vlahiei) se spune că înainte de a-și alege Constantinopolul, Împăratul Constantin voia să-și zidească noua capitală, pe urmele Troiei antice. A construit și porțile cetății, dar îngerul Domnului, l-a îndemnat să-și caute alt loc, dincolo de Calcedonul Bitiniilor. Se mai spune că Împăratul Constantin cel Mare a gonit din regiunile Athosului pe Takoni și a dat muntele monahilor creștini. Fiul Împăratului

Constantin, Constante, ar fi ctitorul mănăstirii *Constantonitului*, care există și azi. Nu se păstrează în forma originară. A fost refăcută în sec. XIV, din daniile rusești. Împăratul Theodosie e considerat ctitorul bisericii Vatopedu. Se spune că Arcadie, fiul Împăratului Theodosie, a scăpat cu viața dintr'un naufragiu ce suferise la locul numit Vatoped. În amintirea acestei întâmplări, Împăratul înalță Biserica Vatopedului. Pela 862 a fost dărâmată de barbari, dar s'a refăcut la 972. Fiica lui Arcadie, Pulcheria ca o pioasă amintire a tatălui ei, a înălțat mănăstirile Xiropotamului și Esfigmenului. Se spune că pe vremea Împăratului Teofil, Sf. Munte a fost distrus. Tot în acest timp a fost adus la Sf. Munte, Sf. Petru numit Atonitul.

Tradiția mai amintește două fapte anterioare primului document dela Sf. Munte. Se spune că trei nobili au zidit Mănăstirea Zografu. Unii chiar precizează că tinerii se numeau: Moise, Aron și Ioan și că erau din Ohrida. Printre ctitorii acestei biserici se numără și Ștefan cel Mare. l-a zidit trapeza, două paraclise, o parte din chilii, i-a dăruit un steag, care avea de o parte pajura Țării, iar de cealaltă parte icoana Sfântului Gheorghe.

Ultima legendă ne vorbește despre Pavel Xiropotaminitul. Era fiul Împăratului Mihail Rangavi. Leon Armeanul, temându-se că va avea pretenții

la tron, l-a castrat. Pavel X. a studiat la cele mai celebre școli ale epocii sale. S'a distins prin știință și putere de muncă. Fermecat de viața mănăstirească, s'a retras la Muntele Athos. Aci a rezidit mănăstirea Xiropotamului și a înălțat mănăstirea Sf. Pavel.

Toate lucrurile pomenite mai sus, sunt legendare. Primul document despre o viață mănăstirească dela Muntele Athos, e din 897. Arhivele diverselor mănăstiri dela Athos sunt foarte bogate și cam puțin studiate. De pe la 1903, revista rusească „*Vizantiskii Vremeni*” a publicat un număr important de documente. Recent, s'a întemeiat o bibliotecă „*Actes de Lavra*”, în care anul trecut a apărut un album „*Archives de l'Athos*” publicat de Gabriel Millet și Ieromonahul Spiridon dela Lavra. Albumul publică descrierile, fotografiile și copiile actelor dela 897 până la 1178. Sunt și documente cari privesc trecutul românesc (P. S. Tit, Biserica Ortodoxă Română, 1937, p. 718—719). Bine înțeles încă nu s'au studiat toate arhivele. În ultimul timp sunt foarte mulți teologi cari se ocupă cu istoria și mai ales cu mistica atonită. E curios că apar multe cărți scrise de catolici. Augustinienii germani și francezi, publică foarte multe lucrări despre Muntele Athos.

